Ženama treba platiti pola radnog vremena u uredu, pola u kućanstvu

Sociologinja Inga Tomić-Koludrović o položaju žena: Stopa ženske zaposlenosti u Hrvatskoj trenutačno iznosi 60 posto, od nas u Europskoj uniji lošije jedino Italija i Grčka

Dijana Jurašić

S uglednom sociologinjom, profesoricom Ingom Tomić-Koludrović koja se bavi modernizacijom u hrvatskom društvu, rodnom ravnopravnošću, životnim stilovima... razgovarali smo u povodu Međunarodnog dana žena. Prof. dr. sc. Tomić-Koludrović znanstvena je savjetnica u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar - Područnom centru Split te bivša pročelnica Odjela za sociologiju Sveučilišta u Zadru, a u svojoj karijeri držala je predavanja i na međunarodnim sveučilištima kao što su MIT, Boston College, Sveučilište u Bologni...

Događa li se u Hrvatskoj retradicionalizacija ili modernizacija kad je riječ o položaju žena? Na koja se sve područja života i rada to reflektira? Žene su bivšoj državi izašle iz svoja četiri zida, ali nikad nisu stekle ravnopravnost u privatnoj sferi. Kakva je situacija danas?

Nema sumnje da hrvatsko društvo nastavlja svoj put prema modernosti, no ona se ostvaruje postupno i različito u raznim područjima. Prema rezultatima različitih istraživanja, tijekom cijelog tranzicijskog razdoblja, u Hrvatskoj je opadala rodna konzervativnost, koja je bila najveća na kraju socijalističkog razdoblja. U odnosu na stanje u bivšoj državi, porasla je zaposlenost žena izvan kuće i povećao se udio rada muškaraca u kućanstvu. Prema podacima Eurostata, stopa ženske zaposlenosti u Hrvatskoj trenutačno iznosi 60%, dok se u socijalističkom razdoblju kretala između 30% i 40%. No valja reći da su u ovom pogledu od nas u EU lošije jedino Italija i Grčka. Kad je riječ o privatnoj sferi, istraživanja koja sam sa suradnicima provodila posljednjih godina pokazuju da danas u različitim društvenim slojevima postoji očekivanje da muškarac treba sudjelovati u obvezama u kućanstvu, dok se u rijetkim istraživanjima te teme u socijalizmu pokazalo da se to tada uopće nije očekivalo. Žena se tako, i na samom kraju socijalističkog razdoblja, mogla jedino osloniti na pomoć druge žene u kućanstvu.

Iako je deklariranih katolika kod nas gotovo 80%, zna se da stavovi velike većine vjernika odstupaju od vjerskih dogmi i da su im odavno prihvatljivi upotreba kontracepcije, seksualni odnosi i zajednički život prije braka, razvod... Imajući to na umu, može li marginalna pojava katoličkih aktivista koji javno mole za čedno odijevanje žena, muškarce duhovne autoritete u obitelji koje je davno pregazilo vrijeme utjecati na retradicionalizaciju društva?

Podaci koje navodite pokazuju da se društvo modernizira. Organizirano demonstrativno moljenje na trgovima valja interpretirati upravo kao reakciju na tu činjenicu. Promatraju li se ovakvi istupi u okviru rasprave o retradicionalizaciji, treba istaknuti da ovakve akcije nisu ni na koji način povezane s katoličkom tradicijom u nas. Riječ je o tipu akcije karakterističnom za kampanje međunarodnih radikalno desnih organizacija ili drugih aktera koji koristeći desničarsku retoriku žele destabilizirati društvo. Izlazak na izbore grupacija koje podržavaju ovakve stavove pokazao je da oni nemaju široku prihvaćenost u društvu. Međutim, nema sumnje da stvaraju dojam populističke polarizacije u kojoj je teško racionalno razgovarati o različitim društvenim problemima, pa i onima u području rodne ravnopravnosti.

Za razliku od zapadnih zemalja, kod nas nema feminističke svijesti o tome da žena ima pravo određeno razdoblje svog života raditi skraćeno i imati fleksibilno radno vrijeme kako bi uskladila privatni i poslovni život što je važno ženama pristalicama "novog majčinstva"?

Suvremena zapadna društva znatno su više usmjerena djeci nego što je to bilo prije. Koncepti "novog majčinstva", ali i "novog očinstva" izravno su povezani s tim. Oni se javljaju i kod nas, ali naše tržište rada znatno im je manje prilagođeno nego drugdje. Stoga su mladi parovi još uvijek upućeni na "baka-servis" ili plaćenu pomoć. I u ovom pogledu svaka bi žena trebala moći slobodno odlučiti. Smatram da je potrebna društvena i zakonodavna akcija, slična onoj koja je omogućila rad umirovljenih na pola radnog vremena, pri čemu bi se druga polovica trebala tretirati kao rad u kućanstvu i plaćati.

Prema vašem istraživanju koje ste proveli u suradnji s kolegama, hrvatski muškarci u prosjeku su tradicionalniji od žena, a najtradicionalniji među njima su Dalmatinci i Slavonci. Kako objašnjavate te regionalne razlike unutar Hrvatske i sporiju modernizaciju muškaraca od žena?

Oni koji promjenama gube neke svoje povlastice uvijek se sporije moderniziraju, pa tako i muškarci u Hrvatskoj. Unatoč tomu, istraživanje nam pokazuje da u Hrvatskoj danas čak i muškarci s tradicionalnom retorikom ipak više sudjeluju u kućnim poslovima nego prije. Osobito to vrijedi za mlađe obrazovane muškarce. Naizgled je paradoksalno da oni pomažu najviše, ali istodobno i žele pokazati svoj muški ponos više od starijih. Unatoč osjećaju "ugrožene muškosti" njihovo se ponašanje ipak znatno promijenilo. Iz Slavonije i Dalmacije iseljavaju se visokoobrazovani ljudi, što čini vidljivijim tradicionalne stavove onih koji ostaju. U Dalmaciji su modernizacijski utjecaji ipak vidljivi. U Zagrebu, pak, jedni do drugih supostoje najemancipiraniji i najtradicionalniji rodni stavovi.

Međutim ni u EU ne postoji potpuna rodna ravnopravnost jer, čast izuzecima, žene su manje plaćene na poslu, a svuda ipak više brinu za djecu i rade u kući.

Teško je općenito govoriti o rodnoj ravnopravnosti na razini cijele EU, jer nju čini 27 zemalja, a položaj žena znatno se razlikuje od jedne do druge. Međutim, ono što karakterizira EU kao političku zajednicu jest stalno donošenje zakona i strateških dokumenata kojima se pokušava povećati rodna ravnopravnost. Oslanjajući se na EU zakonodavstvo i provodeći inicijative povezane s poticanjem rodne ravnopravnosti, svaka zemlja može znatno popraviti stanje u tom području. Posljednjih godina prioritet EU upravo je povećavanje zaposlenosti žena i suodgovornosti muškaraca za brigu o kućanstvu i djeci. Sljedeći te inicijative, Španjolska je uspjela osigurati da sva djeca od 4 i 5 godina čiji roditelji to žele uspiju dobiti mjesto u vrtiću. Postotak djece između 3 i 6 godina obuhvaćene vrtićkom skrbi porastao je, pak, s 46,6% iz 2015. na 57,7% u 2020. godini. Europski cilj još je ambicioznijі: želi se postići da pokrivenost vrtićkom skrbi o djeci bude 90%, a da postotak zastupljenosti žena na položajima u velikim poduzećima bude 40%.

Koje biste zemlje istaknuli kao primjer rodne ravnopravnosti? Poznato je da se Šveđani gotovo podjednako brinu za djecu i kućanske poslove kao i žene...

Kao primjer ostvarene rodne ravnopravnosti često se ističu skandinavske zemlje. Međutim, unatoč visokim postocima žena koje u njima rade izvan kuće, to su ujedno i zemlje u kojima je neravnopravnost između muškaraca i žena po tipu zaposlenosti veća nego drugdje u EU. U skandinavskim zemljama, naime, žene uglavnom rade u javnom sektoru, a muškarci u privatnom, gdje su plaće veće. Dakle, čak i u zemljama koje odskaču kad je riječ o brizi za postizanje rodne ravnopravnosti, postoji još mjesta za napredak. No na primjeru tih zemalja vidimo koliko je važna uloga države i javnog sektora za poboljšanje položaja žena u društvu. I tu se pokazuje da nije dobro sve prepustiti tržištu. ●

MIROSLAV LELAS/PIXSELL

Retradicionalizacijski pritisci su reakcija na sve veću modernizaciju društva

Modernizacija u demokratskom društvu izaziva i različite protureakcije?

Modernizacija nije linearan proces. U suvremenom hrvatskom društvu javljaju se i različiti retradicionalizacijski pritisci, u prvom redu putem medija i rada pojedinih udruga te pritiscima na izmjenu zakonodavstva. Međutim, i njih se može interpretirati kao reakciju na sve veću modernizaciju društva. Valja napomenuti da ovakvi pritisci nikako nisu specifični samo za nas, kao ni za bivša socijalistička društva unutar EU. Razlike se javljaju jedino u tome koliko im se pojedino društvo može suprotstaviti, s obzirom na dosad usvojene norme i standarde, ne samo u rodnom nego i u širem demokratskom području.